

Det medeltida torget i Gamleby

Det trekantiga torget i Gamleby i nordöstligaste delen av Småland är från medeltiden. De åldriga kullerstenarna, som slitits av byborna i åtskilliga generationer, har delvis tagits fram i vår tid.

Längst bort till vänster ligger det gamla tingshuset (huset helt i vitt). Mittemot detta låg på 1600-talet en krog där Mikael Brede var den förste krögaren, fram till 1635. På 1680-talet var Nils Jonsson Strandberg krögare i Gamleby. Idag finns hotell och restaurang på samma tomt som 1600-talskrogen.

Tingshuset i Gamleby byggdes 1827–1828, tvåhundra år efter Mikael Bredes tid. På 1600-talet stod här ett äldre tingshus på ungefär samma plats. Det äldsta tingshus man

känner till på den här platsen ska vara från 1500-talet och fram till 1820-talet har flera tingshus funnits här.

1661 nämns en ”skröplig stuga” som tingslokal i Gamleby och den tros då ha varit omkring hundra år gammal. I ett protokoll från 1764 sägs att tingshusbyggnaden då stått halvfärdig och oinredd en tid.

1700-talets tingshus var mindre och upptog en del av den nuvarande tingshustomten. Intill detta hus låg då en arrestlokal.

I december 1959 upphörde Tjust häradsrätts verksamhet i Gamleby och det gamla tingshuset togs över av stiftelsen Gamleby Tingshus. Läs mer om Gamleby på sidan 8–11.

Foto: Ingegerd Hammarquist

DIS-Småland – Regionförening till Föreningen DIS – Föreningen för datorhjälp i släktforskningen.
Verksamhetsområde: Jönköpings (F), Kronobergs (G) och Kalmar (H) län.
Hemsida: www.dis-smaland.se

Styrelse

Eva Gröön	Skälsbäck Norrgården 107	579 94 Fagerhult	070-961 04 00	ordforande@dis-smaland.se	ordförande
Tommy Nilson	Backgatan 5	575 35 Eksjö	070-303 17 32	tommy@betoni.se	ledamot, vice ordf
Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37 Eksjö	070-863 12 17	borje.jn@gmail.com	ledamot, kassör
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	598 71 Södra Vi	076-108 00 29	webmaster@dis-smaland.se	sekreterare
Christel Mörk	Kalendervägen 11	352 60 Växjö	0708-71 94 23	christel.mork@bredband.net	ledamot
Mats Eriksson	Myrliden 10	565 32 Mullsjö	0734-02 15 75	mats@meron.se	ledamot
Cecilia von Hausswolff	Övertorp 5	590 95 Loftahammar	0709-94 80 94	cecilia.von.hausswolff@gmail.com	ledamot
Lena Falk Maxe	Aspelundsvägen 7B	331 94 Värnamo	0702-524765	lenamfalkm@gmail.com	suppleant
Håkan Johansson	Skaraborgsvägen 20	565 31 Mullsjö	0392-100 21	h.o.johansson@gmail.com	suppleant

Funktionärer

Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37 Eksjö	070-863 12 17	borje.jn@gmail.com	fadder, utbildare
Tommy Nilson	Backgatan 5	575 35 Eksjö	070-303 17 32	tommy@betoni.se	fadder, kartfadder
Eva Gröön	Skälsbäck Norrgården 107	579 94 Fagerhult	070-961 04 00	ordforande@dis-smaland.se	utbildare
Cecilia von Hausswolff	Övertorp 5	590 95 Loftahammar	0709-94 80 94	cecilia.von.hausswolff@gmail.com	utbildare
Donald Freij	Hjälshammar Sjögård	331 44 Värnamo	070-278 08 85	donald@freij.se	disbytombud, utbildare
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	598 71 Södra Vi	076-108 00 29	webmaster@dis-smaland.se	fadder, webmaster
Eva Johansson	Knotavägen 2	723 52 Västerås	070-55 35 448	eva@evagun.se	redaktör

SmåDisigt – Medlemsblad för DIS-Småland

Redaktör: Eva Johansson – eva@evagun.se

I redaktionskommittén ingår även:

Viola Ek, Furuby – viola.ek@bredband2.com
Egon Burman, Växjö – egon35@live.se

ISSN 1650-3066 Upplaga 1500 ex – 4 nummer/år.

Tryckeri: Lindströms Tryckeri, Alvesta.

Ansvarig utgivare: Föreningens ordförande.

Manus sänds till redaktören, som förbehåller sig rätten att redigera artiklar som kommer till användning. Författarna får möjlighet att granska sitt redigerade material före tryckning. Citat ur SmåDisigt får göras om källan anges. För återgivning av signerade artiklar samt illustrationer krävs tillstånd av författaren/illustratören/fotografen.

Bidra gärna med material till SmåDisigt samt föreslå frågor att behandla i kommande nummer. Hjälps också till att värva medlemmar till DIS och DIS-Småland. Vi vill gärna bli ännu fler i vår lokalförening.

Medlemsavgift

DIS 190 SEK + DIS-Småland 90 SEK

Plusgiro 140 33-5 Föreningen DIS

Bankgiro 5791-8690 Föreningen DIS

Organisationsnummer 82 70 01-1029

Adressändringar sänds till

Föreningen DIS

Gamla Linköping, 582 46 LINKÖPING

E-post: dis@dis.se

Innehållsförteckning

- Det medeltida torget i Gamleby – sid 1
- Styrelse, funktionärer mm – sid 2
- Kallelse till årsmöte – sid 3
- Föreningsnotiser – sid 4
- Ordförandens spalter – sid 5
- När det var ett brott att vara arbetslös – sid 6
- Krögarna i Gamleby – sid 8
- Med frikyrkliga i släkten – sid 12
- Släktforskare möttes i Skövde – sid 16
- Dags för Disgen 2023 – sid 18
- Redaktörens spalter – sid 19
- God jul! – sid 20

Smålands baptisters missionsförening, som har medlemmar öfver hela Småland och en del af södra Östergötland, hade den 12 dennes ett mycket besökt kvartalsmöte uti Vimmerby baptistkyrka, kallad Elimkapellet. Tal och predikningar höllos af flere främmande predikanter, af hvilka det gedignaste var det, som framsades utaf A. Ullmark från Vestervik. Hr U., som nyligen kallats till pastor hos Upsala baptistförsamling, var utaf de frireligiöse uppsatt såsom riksdagskandi-

Läs om väckelserörelsen och frikyrkornas arkiv på sidorna 12–15. Bildkälla: www.kb.se.

Kallelse till DIS-Smålands årsmöte

Tid: Lördag den 25 mars 2023

Plats: Mullsjö Missionskyrka

Adress: Havstenschultsvägen 4 i Mullsjö

Anmälan

Anmäl dig till vår kassör Börje Jönsson på e-post borje.jn@gmail.com eller på telefon 070-8631217 **senast den 12 mars**. Vill du ha lunch är anmälan obligatorisk.

Mötet är både digitalt och fysiskt. Länk till Zoommötet får du vid anmälan.

Program

KI 10.00	Kaffe
KI 11.00	Föredrag (föredragshållare meddelas senare)
KI 12.00	Avbrott för lunch
KI 12.30	Årsmötesförhandlingar

Motioner

OBS! Enligt stadgarna skall eventuella motioner vara styrelsen tillhanda **senast den 15 december**. Motionerna kan skickas med e-post till ordforande@dis-smaland.se.

Handlingar

Årsmöteshandlingarna kommer i nr 1 nästa år av SmåDisigt i slutet av februari. Då meddelas även vem som är föredragshållare.

Zoom

Information om Zoom: <https://www.dis.se/zoom-intro>

Välkomna! – Styrelsen

Fler funktionärer behövs

Vill du vara med och planera DIS-Smålands verksamhet? Vi behöver förstärka våra arbetsgrupper.

I varje arbetsgrupp finns en ansvarig som också är ledamot av styrelsen. För att vara med i arbetsgruppen behöver man inte vara med i styrelsen.

Är du intresserad? Kontakta ordföranden Eva Gröön eller någon annan i styrelsen.

Dessa arbetsgrupper finns:

PR/information/webbsida/Facebook

Hålla vår webbsida/Facebook uppdaterad.

Skicka information via mejl till medlemmarna.

Medlemmar

Hålla kontakt med medlemmarna.

Hälsa nya medlemmar välkommen via mejl eller telefon.

Statistik.

Felaktiga adresser, mejl.

Utbildning/Medlemsmöten

Planera årets utbildningar, digitalt och fysiskt.

Planera medlemsmöten, digitalt och fysiskt.

Deltaga på utbildningar/möten, digitalt och fysiskt.

Öppet Hus

DIS-Småland ordnar åter öppet hus på flera orter runt om i Småland.

Vi vill ha en nära kontakt med våra medlem-

mar därför öppnar vi för möten där man kan komma och träffa oss, få hjälp av faddrar, utbildare, Disbytombud, visning av Dispos och träffa styrelsemedlemmar.

Vi hjälper dig om du har problem med Disgen. Vi kan också visa dig hur man gör för att skicka in till Disbyt.

Öppet hus 2023:

Vi återkommer om datum och ort i nästa nummer av tidningen SmåDisigt.

DISBYT

Glöm inte att skicka in ditt Disbyt-utdrag. Att vänta tills man är färdig eller nästan färdig är fel taktik, ju oftare desto bättre.

Disbyt är ju en gemensam databas där vi kan hjälpa varandra att finna anfäder.

Det material du skickar in registreras i databasen och nästa gång du skickar in ett nytt bidrag raderas det första. Så ju oftare du skickar in desto mer aktuell är databasen.

Mailadress

Du har väl rätt mailadress registrerad hos oss? Om inte kan du gå miste om mycket som vi i DIS-Småland skickar ut men även det som Föreningen DIS sänder. Gå gärna in på Föreningen DIS hemsida och kontrollera att det är rätt.

Adressen är:

<https://www.dis.se/sjalsvservice-medlemmar>.

Ett boktips för släktforskare

Det här är en bok för oss som släktforskar. Här får vi svar på våra frågor om de historiska sammanhang som våra förfäder levde i.

Fyra historiker, som också är släktforskare, har skrivit boken. Den ger kunskap om vardagslivet förr och om detaljerna som gör de gamla släktingarnas liv mer begripligt.

- *Titel:* Sveriges historia för släktforskare

- *Författare:* Roger Axelsson, Carin Bergström, Carl Henrik Carlsson, Sofia Ling

Eva Johansson
eva@evagun.se

Ordförandens spalter

Så är det då höst igen och innan vi hunnit blinka är det jul. Tiden går alldeles för fort. November är väl årets mörkaste månad men snart tänker vi ljus i alla fönster och det blir mysigt och ombonat. Många mörka kvällar med mycket släktforskning.

Blickar vi tillbaks på hösten så var det äntligen släktforskardagar fysiskt i augusti, som vi har längtat. I år var vi i Skövde. Ett väldigt varmt Skövde det var riktigt högsommarväder, och tydligen inget arrangörerna räknat med för ventilationen var avstängd i Skövde Arena.

Fredag eftermiddag var det Sveriges Släktforskarförbunds årsstämma. Före stämman hade man möjlighet att lyssna till föredrag av Niclas Hertzman från Arkiv Digital som gick igenom nyheter och hur man lättast söker i deras arkiv. En del hade man hört förut men det är alltid bra med uppdateringar.

Johan Gidlöf, arkivarie berättade om den forskning som man gör tillsammans med Sveriges Släktforskarförbund i förhållande till den akademiska forskningen, lite svårt att hänga med då det blir för mycket akademiskt.

Efteråt blev det kaffe med den största och kladdigaste bullen jag någonsin sett. Kladdiga bullar ger kladdiga fingrar och ingen tid att tvätta några händer. Men pappren satt ju stadigt i händerna.

Stämma

Mötet började med en tyst minut för Roger Lönnebjör som satt i släktforskarförbundets styrelse och hastigt avlidit.

Årsmötesförhandlingarna löpte på och ingen diskussion om val av ledamöter. Erland Ringborg avgick som ordförande efter åtta år och ny ordförande blev Viktoria Jonasson.

Fem motioner hade vi att ta ställning till, de första tre gick vi på styrelsens förslag, den fjärde diskuterades det en del om. Men nummer 5, som DIS lämnat in, blev det stora diskussioner om.

Här hade DIS nog varit otydlig i sin skrivning så släktforskarförbundet tog motionen som kritik av styrelsens arbete, när det i själva verket var tvärtom. DIS ville ge styrelsen

verktyg att göra långsiktiga planeringar för 10–15 år framåt. Där man såg över vilken roll släktforskarförbundet ska ha i framtiden. Mycket diskussioner men som landade i att styrelsen fick i uppdrag att sätta ihop en sådan grupp.

Släktforskardagar

Lördag och söndag var det så äntligen släktforskardagar. DIS hade en monter där vi demonstrerade Disgen, Disbyt, kartor och två pulpeter där man kunde ställa frågor. Mycket välbesökt skulle jag nog säga även om själva utställningen var mindre än tidigare. Det känns bra att vi äntligen kan träffas fysiskt igen.

Detta tar vi i DIS Småland fasta på till nästa årsmöte som planeras att bli både digitalt och fysiskt. Jag ser verkligen fram emot att träffa våra medlemmar ansikte mot ansikte. Det är så länge sedan att det känns nästan överkligt att man kan göra det.

Aktiviteter

Vårens program är under planering. Vi har tänkt oss några föredrag med ”kända” föredragshållare. Ett föredrag varje månad med början på årsmötet i mars. Om det blir någon fortsättning på de träffar vi haft digitalt varje onsdag under hösten är inte bestämt ännu. Vi ledamöter som hållit i programmen på hösten är lite slutkörda när vi kommer till november och att då glatt säga ”vi kör en omgång till” kan vara lite trögt. Men blir det bara vår så brukar det rycka i diskussionsnerven och så är vi igång igen. Titta efter programmet i nästa SmåDisigt eller på vår hemsida.

När vi nu pratar om vårens program. Vi letar efter fler ”volontärer” personer som kan tänka sig att gå bredvid när vi har våra möten och kurser. Det är svårt för kursledaren att hjälpa alla men vi tror att det finns många där ute som kan hjälpa till, som har jobbat i Disgen, Disbyt osv under många år men som inte tycker att de är så duktiga att de vill hålla egna kurser, för jantelagen säger ju att du inte ska förhäva dig. Vi behöver er! Tveka inte att höra av dig, du skulle göra en stor insats för föreningen.

Till slut vill jag önska er en Riktigt God Jul och ett Gott Nytt År.

Eva Gröön
ordforande@dis-smaland.se

När det var ett brott att vara arbetslös

Tjänstehjonsstadgan var en lag som berörde de allra flesta människor. Inte bara de anställda och deras arbetsgivare, utan i stort sett alla.

Den här lagen reglerade förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, både i de största hushållen på slotten och i minsta torp. Den innebar också att den som inte fyllt 21 år inte fick ta tjänst hos någon annan om föräldrarna ansåg att sonen eller dottern behövdes hemma på gården.

Allra mest betydde lagen för de tusentals drängar och pigor som arbetade hos bönder-

na på landsbygden. Sista gången en ny tjänstehjonsstadga antogs var 1833 och den gällde ända till 1926.

Laga försvar

Tjänstehjonsstadgan förändrades något över tid, men det väsentliga bestod i 262 år, nämligen arbetsgivarens makt över den anställda och när och hur en anställning fick påbörjas och avslutas.

Den första stadgan utfärdades av kungen 1664. Alla skulle ha en anställning, det blev olagligt att vara arbetslös. Att ha arbete kallades "laga försvar". Begreppet började användas på 1500-talet då de som arbetade hos adeln undantogs från soldattjänst, sedan utvidgades det till att gälla allt arbete.

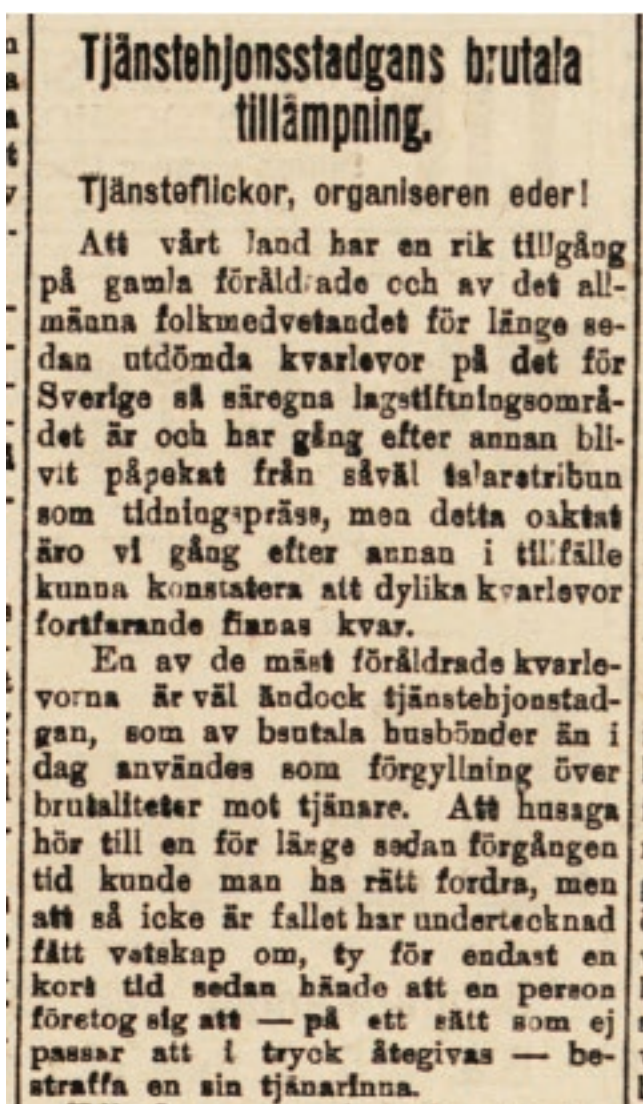
Den som inte hade arbete var försvarslös och ansågs som lösdrivare. En försvarslös var en person som inte hade egen försörjning genom arbete eller ägde en förmögenhet. 1698 inrättades arbetsinstitutioner, som kallades rasphus och spinnhus, en slags fängelser där män och kvinnor utan arbete togs in och tvingades arbeta. Fanns det inte praktiskt arbete att utföra på anstalten kunde den intagne sysselsättas med renhållningsarbete, åtminstone i städerna.

Många försvarslösa var intagna på arbetsanstalt år efter år och släpptes inte ut förrän de ordnat ett arbete åt sig. Arbetstvånget togs inte bort förrän 1885.

Husaga

1718 antogs legostadgan, som den först kallades, av ståndsriksdagen. Många hade kanske då hoppats på mildare regler men det blev tvärtom, i stället skärptes straffen för dem som inte inordnade sig. Husagan blev också inskriven i lagen.

Husbonden hade rätt att aga sina anställda precis som han hade rätt att aga sin hustru och sina barn. Det ansågs till och med som en kristlig plikt i uppfostrande syfte. Han skulle vara som en far även för drängarna och pigorna, för alla som ingick i hans hushåll. Kanske tänker du på Robert, utvandrande Karl Oskars bror i Ljuder, som fick stryk av bonden som han var dräng hos.

Smålands Folkblad den 5 juli 1907. En skribent uppmanar pigorna att organisera sig och beskriver den föråldrade tjänstehjonsstadgan och husagan, som fortfarande förekom fast den inte var tillåten.

1848 motionerade Lars Johan Hierta i riksdagen om att få bort agan av vuxna anställda men det bifölls inte. Det dröjde tio år till. 1858 begränsades husagan och det blev bara tillåtet att slå en anställd ung man tills han var 18 år gammal. Pigor fick inte agas sedan de fyllt 16 år. Ändå var det inte ovanligt att vuxna anställda fick stryk efter 1858, det finns det åtskilliga vittnesbörd om.

Bo på jobbet

Arbetsgivaren hade inte bara rättigheter utan också skyldigheter. Han skulle behandla sina anställda väl och själv föregå med gott exempel i livet. Han skulle föda de anställda och ge dem husrum. Anställda skulle bo hos arbetsgivaren, det ingick i legostadgan att man var tvungen att ha sina tillhörigheter hos husbonden som skulle upplåta tjänlig bostad. Men den anställde fick inte lämna arbetsplatsen utan arbetsgivarens tillstånd.

Blev pigan eller drängen sjuk skulle hen bli omhändertagen och få vård. Husbonden fick inte göra avdrag på lönen för sjukdagarna, bara för medicin och sjukvård.

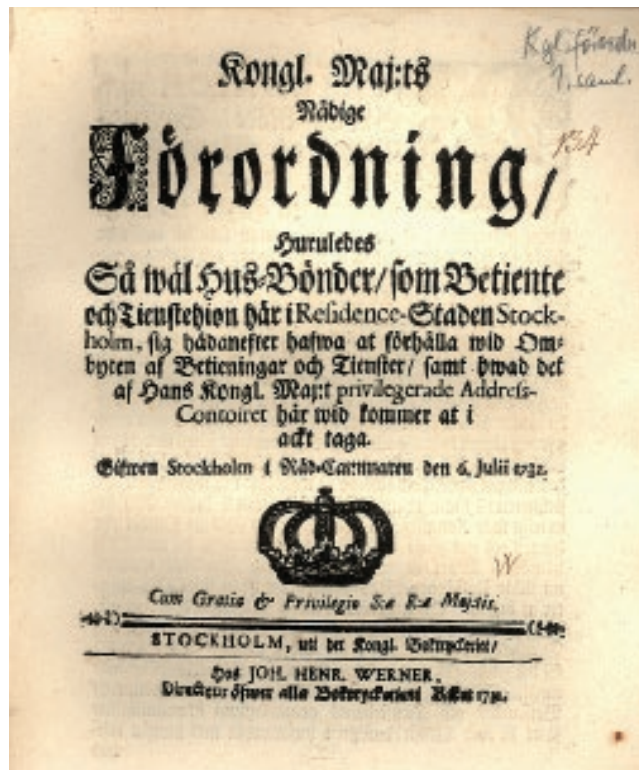
Dessutom skulle den anställde tas om hand på ålderns höst. I § 7 reglerades detta: ”Husbonde må ej förskjuta det tjenstehjon, som oafbrutet hos honom troget och väl tjent ifrån sitt trettionde år och till dess det för ålderdom kommit i den belägenhet, att ingen med dess tjenst kan vara belåten, utan drage husbonde försorg, att sådant berömvärdt tjenstehjon till sin död har skälig utkomst och skötsel, mot den betjening, det kan uträtta.”

Städslad för ett år

Lagen reglerade också när och hur en anställning fick påbörjas och avslutas.

Den anställde städslades för ett år i taget, med undantag för vissa halvårsanställningar. Anställningen gällde från den 24 oktober och ett år framåt. Den anställde på landsbygden hade rätt att vänta sju dagar med att inställa sig, i staden var det fem dagar som gällde. Det kallades frivecka eller slankvecka. Det var den enda ledigheten på året men någon lön fick man inte.

Uppsägning skulle ske i augusti för den som inte ville vara kvar i sin tjänst eller den husbonde som inte ville ha kvar sin anställde nästkommande år. Under några veckor i au-

Försättsbladet till den kungliga förordningen om tjänstehjons anställning, som utfärdades 1732.

Bildkälla: Stockholms Stadsarkiv.

gusti/september hade man rätt att göra upp om ny anställning.

För att kunna ta en ny anställning krävdes en orlovssedel från den förra arbetsgivaren. Det var ett arbetsbetyg som visade att man slutat sin tjänst på rätt sätt och inte rymt sin väg. Att lämna sitt arbete i förtid var förbjudet, den som rymde kunde hämtas tillbaka med länsmans hjälp och dessutom stämmas till tinget.

Lönen

Lönen var under många år fastställd i lagen. Där angavs då belopp som drängars och pigors lön inte fick överstiga. Drängar hade länge dubbelt så hög lön som pigor. Så småningom togs denna lönereglering bort.

Vid anställningens början fick den anställde ett förskott på lönen, detta kallades städja. Resten av den kontanta lönen kunde betalas ut i slutet på anställningsåret eller vid några få tillfällen. En del av lönen betalades in natura, till exempel i skor och tyg till kläder.

Lämnade man sin tjänst i förtid kunde man förlora rätten till hela årslönen.

Eva Johansson
eva@evagun.se

Krögarna på krogen i Gamble Byn

Redan på medeltiden samlades man till ting och marknader i den gamla staden Västervik, det nutida Gamleby. Tingen hölls på kyrkbacken och marknaderna hölls på det lilla trekantiga torget, som vi ser än idag. Intill kyrkan låg tavernan, där det serverades mat och dryck och där det förmodligen också fanns logi för både människor och hästar.

Stadens privilegier flyttades över till platsen för nuvarande Västervik 1433. Men tinget och marknaderna blev kvar i den Gamble Byn och därmed behövdes fortsatt ett ställe där man kunde erbjuda mat och övernattninng.

Staden Västervik fick 1620 utvidgade privilegier av Gustav II Adolf. Det innebar för den Gamble Byns del att man blev en köping under Västervik. En köping var en plats där man fick hålla marknader och idka handel och man fick nu en krog på platsen. Förmodligen på den gamla tavernans plats intill kyrkan. Krogens rättigheter bestämdes i särskilda privilegier och den som drev krogen skulle ha burskap som borgare i Västervik.

Mikael Brede

Gamblebys förste krögare enligt den här nya förordningen var Mikael Brede. Sune Garpenby skriver att han var en färgstark person, som förde ett äventyrligt liv både som krögare och knekt i Smålands ryttare.

På krogen gick det livligt till. Kyrkoherden Herman Johannis klagade över skrik och skrän, trätor och slagsmål. Han ville att krogen skulle flyttas, men det lyckades inte. Krogens tomt ligger kvar på samma plats än idag, nu bebyggd med Gamlebys hotell.

I en anteckning den 25 januari 1635 i Västerviks rådhusrätt och magistrat kan man läsa att *”Mikkel Bredhes Huus och Byggning uppå Gamlebys Wall opbiudes för tredje gången”*.

Brede lämnade nu krogen. Han hade köpt gården Rispetorp i Hallingebergs socken. Sönerna Erik och Henrik adlades Gyllenbreider och de var båda officerare i Tjust kompani tillhörande Östgöta kavalleriregemente. Ättlingar till Mikael Brede fanns kvar på Rispetorp till år 1864. Gården gick i arv genom flera

generationer döttrar och vi ser ägarhamn som Rydelius, Rosin och Palmaer.

Kyrkoherden Herman Johannis och hans efterträdare Sven Gelsenius kämpade på tinget mot magistraten i Västervik som försökte lägga beslag på de ägor som tillhörde den gamla prästgården och som gav de krögare som drev krogen och gästgiveriet rätt att inhägnat prästgårdsägorna intill kyrkan och på tomten intill ån.

Krögarna nämns ibland vid namn men det berättas ingenting om dem. Men på 1680-talet dyker det upp en ny krögare i Gamleby och i och med hans inträde i historien får man via räkenskaper för Västerviks rådhusrätt och magistrat och tingsprotokoll veta en hel del om den tidens krog.

Nils Jonsson Strandberg

Den 26 augusti 1683 döptes Nils dotter Brita i Torp. Torp var en liten by några kilometer nordväst om Åtvidaberg i Östergötland. Den låg intill vägen mot Linköping och var frälse under Fågelvik i Tryserum till 1677, då den i samband med Karl XI:s reduktion drogs in till kronan. I mantalslängder från slutet av 1670-talet ser man att ryttaren Nils Hansson fanns i Torp. Han var då den ende med namnet Nils i byn och borde därför vara Britas far.

Tyvärn saknas mantalslängderna 1680–85, men vid läsning i generalmönsterrullorna uppdragas det att i Torp har bildats två rusthåll, nr 23 och 24 under Erik Gyllenbreiders kompani tillhörande Östgöta kavalleriregemente. Nu uppdragades också att båda rusthållarna i byn hette Nils. Ovannämnde Nils Hansson och så inflyttade krögaren Nils Jonsson Strandberg. Det var den senare som var Britas far.

Krögarfamiljen hade flyttat in i början på 1680-talet. Första tanken var, att Nils Jonsson kanske flyttat hit med anledning av den närliggande gästgivargården Örsäter. Men det visade sig att gästgivargården ännu inte var byggd vid den här tiden. En annan tanke var att gårdsförvärvet hade med släktskap att göra. Det finns emellertid ingenting som tyder på det. Förmodligen var det helt enkelt så

Här ligger idag Gamleby Hotell med sin restaurang på samma tomt som krogen i Gamble Byn en gång låg. Längst till vänster gaveln på tingshuset. Foto: Ingegerd Hammarquist.

att Nils hade möjligheten att komma över en kronogård.

Ingen vet var krögaren Nils Jonsson kom ifrån innan han gifte sig med Anna Margareta Andersdotter på Kumla krog i Gistads socken i Östergötland. Krogen drevs av Anna Gretas styvfar Daniel Karlsson och hennes mor Kerstin Olofsdotter Luth.

Det nygifta paret bodde först på Kumla krog och där föddes deras äldsta dotter Kerstin. Efter ett par år blev Nils krögare på Bjursholmens krog i Rystad socken utanför Linköping. Här föddes sönerna Anders 1675, Nils 1677 och Jonas 1679. När lilla Brita föddes hade man alltså flyttat vidare till Torp. Möjligen hade paret flera barn, men det är de som nämns här ovan, som vi kan följa i vuxen ålder.

Krav på krögaren

Men Nils var tydligen inte nöjd med att bara vara rusthållare och bonde. Sommaren 1687 träffar vi honom på krogen i Gamble Byn. Det finns inte noterat om han hade blivit borgare i Västervik för att få arrendekontraktet. Kanske hade man frångått den regeln vid den här ti-

den. Men Västerviks rådhusrätt och magistrat bestämde fortfarande över Gamlebys krog och vi kan följa händelserna i stadens räkenskaper.

Våren 1687 påbörjade man en ordentlig upprustning av krogen. Antingen skedde upprustningen inför att man skulle arrendera ut krogen, eller också satte man igång i samband med att den nye krögaren Nils Jonsson tillträdde och ställde sina krav.

Stadsfogden Daniel Persson skriver:

"Anno 1687 den 25 Maij wahr iag aff Herr BorgMästaren Welbetrodde Knuth Månsson befalther att resa till gammellbyn och der förskaffa hwad som till Krogens upfärdande kunde nödigst wahre;

Den 26:e dito kom iag der up om mårgonen och hadde med mig aff Stadzens medel. Nemligen kopparmynt 60 daler och 1½ lispund Jern.

Först betalt motstående (ovanstående) 1½ lispund Jern. Noch legdt (lejt) mig en båt och Rofålk (roddare) hit up.

Dito betalt Anders Målare efter Zedel (räkning)

Vidare köpt stockar och bräder till golf i stugan.

Betalt för körningar (transporter) från sjön.
Köpt spik och kalk. Betalt Per Murmästare
och Lars Smed för gjort takspik aff Stadzens
Jern

30 maj kommer från Hammar 2 lass murtegel.

Köpt 5 tolfte Stäckebräder till källartaket”.

Utbetalningar

1687 finns ett brev daterat den 5 juni av målaren Anders Gustafsson (Göstafsson) om ”dhen Måhlning” han gjort på Krogen i Gamblebyn. Anders Gustafsson var inte en vanlig plankstrykare utan konstnär. Flertalet av de gamla trätavlorna i Gamlebys nuvarande kyrka är gjorda av honom.

Ersättningen skulle vara på 8 riksdaler kopparmynt. Av dem hade han använt 3 ½ daler till färg och målning och Anders skriver nu att han väl behöver de ringa penningar han förtjänat i ”dhenna swära och dyra tidhen”.

Den 24 juni skriver borgmästaren Knut Månsson, att stadsfogden Daniel Persson skall betala ut 15 daler kopparmynt till Peder Joensson i Gamblebyn för arbetet på Gambleby Krogh. Förmodligen gäller det Per Murmästare som nämns ovan.

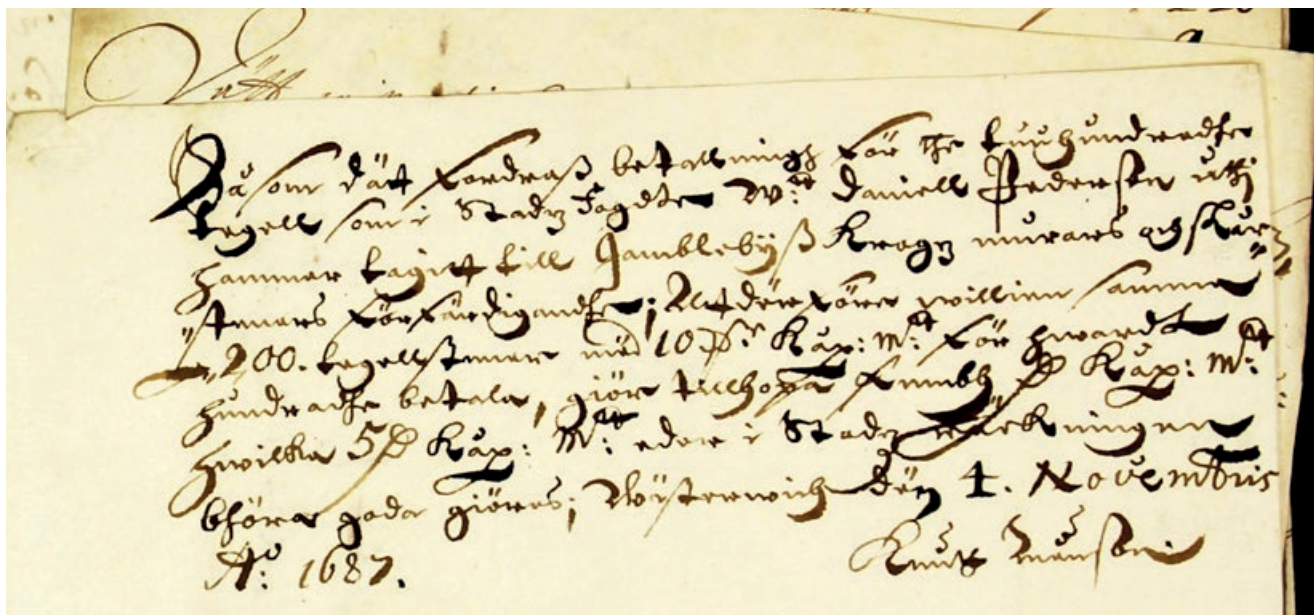
Herr borgmästaren ordnade själv med inköp från Olof Jakobsson i Rödja av 800 tegelstenar till krogen. Krögaren Nils Jonsson skickade in en attest på leveransen den 26 september 1687. Borgmästaren har lagt till att tegelstenarna skall användas till brygghuset på krogen och betalas med 16 daler kopparmynt.

Smeden Mattis Jonsson i Hörtingerum får betalt för tre spjäll, som skickas till krogen och Nils Jonsson bekräftar att han fått dom.

Hakar och märlor

En förteckning finns på vad Krögaren Nils Jonsson på Gamblebys Krog byggt nytt, reparerat och låtit tillverka fram till den 1 november 1687.

- 6 st fönster av nytt material, där Nils själv betalt för glas och blyfogar.
- Lagat trasiga fönster och låtit göra 6 st nya fönsterbågar
- Köpt 2 lås.
- Låtit göra en lucka.
- Lagat privetet (dasset), som fått nytt tak och lagade väggar och nya gångjärn.
- Lagat slinderna (skullarna) över fähuset och stallet.
- Köpt hakar och märlor till fägårdsgrinden.

”Såsom dätt(det) fordras betallningh för the(de) tuuhundrade tegell som Stadzfogdten Wälachtatt Daniell Pedersson uthi hammar tagitt till Gamblebys krogz murars och skårstenars förfärdigandhe; Att därföre willien samma 200 tegellstenar mäd 10 penningar kåpparmynt för hwardt hundrade betala, gör tillhopa fembh (fem) daler kåpparmynt, Hwilka 5 daler kåpparmynt i Stadzräckningen bhöra goda göras (i stadens räken skaper bör redovisas); Westerwich den 4 November Anno 1687. Knuth Månsson (Borgmästare).” Bildkälla: Arkiv Digital, Västervik rådhusrätt och magistrat (H) HVa:6 (1682-1687) Bild 407.

- Köpt järn och hake till brygghusdörren.
- Lagat en säng.

Allt detta till en kostnad av 32 daler kopparmynt

Nils skall få ersättning för detta antingen genom kontanter från stadens kassa eller genom avdrag på 1687 års arrende. Nils bekräftar att han fått betalt den 2 mars 1688, men det står inte vilket av betalningsalternativen han valde.

I november 1687 roddes borgmästaren, stadsskrivaren och stadsfogden till Gamble Byn för att hålla husesyn och inventera ”krögeriet”. Stadsfogden Daniel Persson betalar de två rorkarlarna Botwid och Peder 3 daler och 27 öre för besväret. Krögaren Nils Jonsson får också betalt för den mat som besökarna förtärt i samband med synen: 2 daler och 24 öre kopparmynt.

Konkurrens

Med tanke på att en så omfattande upprustning krävdes, kan man gissa att krogen fått förfalla. Dessutom hade tydligen inte krognäringen skötts ordentligt och tillsynen varit slapp för en del av invånarna på Gamlebys vall (området runt kyrkan, tingsstugan, krogen och torget) hade tagit sig friheten att ”utöva Krögeri” för egen räkning. Det här stred mot krogens privilegier.

På sommaringet i juni 1687 kom ärendet upp på begäran av magistraten i Västervik. Krögaren Nils Jonsson steg fram inför rätten och visade upp sitt arrendekontrakt och framhöll att andras ”Krögeri” var till stor skada för honom, som hade ett stort arrende att betala. Gamlebys boende förbjöds att i fortsättning bryta mot ”Gästgifvareordningen”.

Det verkade vara svårt att få ordning på Gamlebyborna. Vid sommaringet ett år senare står krögare Nils åter inför rätten och klagar över folk som trots förbud fortsatt att ”utöva Krögeri”. Tingsrätten frågade Nils om han själv ville anklaga de brottsliga. Nils svarade nej, han tyckte det var magistratens ansvar att göra detta, varpå rätten lade ner ärendet.

Men ofoget fortsatte och i oktober tog Nils saken i egna händer. Han anklagade klockaren Peder Olofsson för att sälja öl och brännvin, framförallt i samband med ting och marknader. Nils hade också med sig vittnen. Klocka-

ren dömdes för att ha brutit mot förbudet att böta 40 daler.

Också Anders Skomakare dömdes för samma förseelse till att böta 10 daler.

Krögare Nils anklagade också konan Lisbetha för att sälja både tobak och brännvin. Hon nekade till att ha sålt brännvin, men erkände att hon sålt tobak för att få ihop till sin föda. Rätten dömde henne att mista tobaksrullen, som man funnit hos henne, men för hennes stora fattigdoms skull utdömdes inga böter.

Kanske blev det här en varning för byborna. I fortsättningen finns inga förseelser av det här slaget anmälda till tinget.

Nya krögare

Nils fick inte njuta länge av sin upprustade krog. Han dog 1689. I Gamleby skrevs inga längder över döda och begravda vid den här tiden, så vi vet inte exakt när Nils dog eller vad han dog av. Om han gift sig i normal ålder, kan han inte ha varit ens femtio år vid dödsfallet.

Nils och Margaretas äldsta dotter Kerstin gifte sig med Didrik Jonsson Åman, som tog över som krögare efter sin svärfar. Didrik blev sedan länsman och familjen flyttade till Västervik i början på nya seklet och krogen togs då över av Nils Andersson Björk, som var gift med Didriks syster Katarina.

Förmodligen gjorde Kerstin Nilsson och Didrik Åman som många andra bybor, de behöll sitt hus vid flytten till Västervik. För det verkar som om de kommit tillbaka till den Gamble Byn. De begravdes båda på kyrkogården invid den gamla medeltidskyrkan 1735 respektive 1738.

Änkan Margareta (Anna Greta) Andersdotter flyttade tillbaka till rusthållet i Torp tillsammans med sina övriga barn. Det blev långt ifrån något stillsamt leverne.

Hon gifte om sig två gånger. Tredje äktenskapet blev bråkigt och hamnade i rätten. Sonen Anders Nilsson Strandberg var krigsfånge i Ryssland i tolv år och efter hemkomsten dräpte han en grannes son efter ett bråk om några päron, dömdes till döden och halshöggs.

Ingegerd Hammarquist
ingegerd.hammarquist@gmail.com

Med frikyrkliga i släkten

Freireligiösa möten blev tillåtna i Sverige 1858. Därefter startades många frikyrkoförsamlingar och på 1930-talet var omkring 300 000 personer i Sverige anslutna till ett freireligiöst samfund.

Att det tidigare konventikelplakatet försvann 1858 innebar inte religionsfrihet i Sverige. Det dröjde till 1952 innan det blev tillåtet att inte tillhöra någon kyrka alls.

De stora frikyrkliga samfunden blev Baptistkyrkan, Missionsförbundet och Pingstkyrkan men fler finns och har funnits. 2011 gick Missionskyrkan, Baptistsamfundet och Metodistkyrkan samman i det som nu heter Equimeniakyrkan.

Väckelserörelsen

Frikyrkorörelsen blev en stor och tidig folkrörelse i Sverige, vid sidan om nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen. Frikyrkoförsamlingarna var demokratiska och kvinnor fick vara med och fatta beslut, vilket inte var vanligt i andra sammanhang.

Många missionshus och andra möteslokaler byggdes på den svenska landsbygden. Där samlades framför allt arbetarna och den lägre medelklassen.

Trots överhetens från början stora motstånd kom frikyrkorna och dess medlemmar att spela en viktig roll i samhället. In på 1900-ta-

let kom många av Sveriges riksdagsledamöter från frikyrkorörelsen.

”Frikyrkofolket jobbade politiskt genom sin egen gräsrotsverksamhet. Man brukar säga att väckelserörelsen blev först och arbetarrörelsen blev störst” säger docenten i kyrkohistoria Joel Halldorf i en intervju i tidningen *Släkt-historiskt Forum* nr 5, 2020.

Odöpta barn

I frikyrkorörelsen fick prästerna plötsligt konkurrens i både yrkesutövning och maktposition. Att en lekman som inte var prästvigd skulle kunna hålla gudstjänst i sitt eget hem, förrätta dop och vigsel, var en stor utmaning mot prästerskapet.

I husförhörslängder och födelseböcker har många präster skrivit att församlingsborna till exempel var baptister långt efter att det blev tillåtet i Sverige. Det var troligen ett sätt att stämpla dem men också att förklara varför församlingsbor vägrat låta döpa sina barn. Ser du en anteckning om att barnen är odöpta, då är det medlemmar i frikyrkor som valt att inte låta sina barn döpas. I de frikyrkliga församlingarna tillämpas vuxendop.

De frikyrkliga blev utsatta för ett stort motstånd under många år och det förekom att deras barn tvångsdöptes, framför allt de tidiga baptisternas barn. Tvångsdop innebär att

№	Namn	År	Månad	Ställe	Ö	Ö
1.	Ekvall Anders Gustaf, Inspektör.	89	25/9	Västernorrland	814	19/10
2.	Johansson, Amelia Elisabet, tv.	62	15/8	Rönneby		
3.	Erfors Georg, odöpt.	85	21/11	Stafs		
4.	Gustaf Alvar, "	88	11/6	do		
5.	Karin Maria, "	90	20/4	do		
6.	Erik Wilhelm, "	92	40/4	Stafs		
7.	Edite Anna Bergström,	93	3/12	Stafs		
8.	Sigrid Elisabet, "	95	21/11	do		

Husförhörslängd från Jönköpings Sofia församling 1889–1897. I familjen Ekvall var alla barnen odöpta. Bildkälla: Arkiv Digital.

prästen lät hämta odöpta barn med våld, oftast med länsmans eller fjärdingsmans hjälp, ta dem till kyrkan och döpa dem där. Sedan avkrävdes föräldrarna avgifter för både hämtning och dop, ibland så höga avgifter att fattiga familjer inte kunde betala.

Många präster har också angett vilket samfund de frikyrkliga församlingsborna tillhörde. Själv har jag, utöver baptister, stött på anmärkningen ”Valdenströmska separatister” i en födelsebok. Paul Peter Waldenström var en svensk präst som lämnade statskyrkan och bildade Missionsförbundet 1878.

Baptisterna

Baptistkyrkan var den första av frikyrkorna som bildades i Sverige, redan tio år innan det blev tillåtet. Baptisternas historia i Sverige börjar på allvar den 21 september 1848 då fem troende vuxna döptes i Vällersvik i Landa socken i Halland. De fem döpta bildade sedan en egen baptistförsamling, under ledning av Fredrik Olaus Nilsson. Detta var det första baptistdopet och den första baptistförsamlingen i Sverige.

Läsarna, som de frikyrkliga kallades, förfölj-

Värmeshults Missionshus i Gällaryds socken i Småland, byggt 1876. Foto: Klas Börjesson.

des och ställdes inför rätta genom domkapitlets försorg. De fick dryga böter eller fängelse och sedan uppenbar skriftning i kyrkan.

Det motstånd som de tidiga baptisterna mötte i Sverige ledde till att många emigrerade till Amerika, framför allt på 1850-talet när någon ändring av lagen ännu inte var i sikte.

Vuxendop i Elimförsamlingen i Frövi i Närke på 1930-talet. Fotograf okänd, Örebro Stadsarkiv.

1852 bildades en svensk baptistförsamling i Rock Island i Illinois med 14 medlemmar.

När det 1858 blev tillåtet med frikyrkor bildades nya församlingar i Sverige och man byggde kapell. Baptistkapellen kan kallas Betelkapell, Elimkapell eller Tabernakel. Sommartid hölls tältmöten, främst på 1900-talet, och då kunde många samlas för stora sammankomster.

Inom Baptistsamfundet grundades skolan Betelseminariet i Stockholm 1866. Där utbildades församlingarnas predikanter. De första fyra decennierna examinerades omkring 400 elever.

1890 startades Hednamissionen och en missionär skickades till Kina. 1891 kom en svensk missionär till Kongo. Ganska snart var det flera unga män och kvinnor som gav sig ut i världen som missionärer.

En av missionärerna var Hildur Johansson från Tveta väster om Mörlunda, född 1892 (bilden här intill).

Hon verkade som evangelist i Sverige innan hon utbildade sig på baptistskola i Chicago. Därefter blev hon missionär i Indien 1922–1936. Hon var också sjukvårdsutbildad.

Eva Johansson

Mullsjö Missionskyrka har egen arkivarie

Släktforskaren Håkan Johansson i Mullsjö är suppleant i DIS Smålands styrelse och har mångårig erfarenhet som frikyrkopastor, först inom Missionsförbundet och därefter i Equmeniakyrkan. Så här berättar han:

När det gäller vårt arkiv i Mullsjös Missionskyrka så är det i ganska god ordning. Vi har en arkivarie som ser över det hela, och när GDPR-lagen kom fick vi hjälp av både Svenska Alliansmissionen och av Equmeniakyrkan om hur vi skulle hantera arkivet utifrån denna lag. Först lät det ju som om alla gamla personuppgifter skulle förstöras men som tur var finns en överenskommelse om att matriklar, protokoll och liknande handlingar kan bevaras om de sköts på ett riktigt sätt. Ett argument var att de skulle kunna användas i forskningssyfte.

Vi köpte ett arkivskåp i plåt som finns på kyrkans expedition för de aktuella handlingarna och de senaste kyrkoböckerna, samt inredde en lokal i kyrkans källare att förvara de äldre böckerna i.

Fram till omkring 1960-talet var det i stort sett matriklar som fördes, men allt eftersom tillkom sedan böcker för dop, barnvälsignelse, vigsel, begravning och kon-

firmation.

Det finns nog inte ett enhetligt svar på hur församlingar inom Equmeniakyrkan hanterar sitt arkiv, det är nog ganska olika från församling till församling. Om någon kommer och frågar efter sin mormor eller annan släkting så tar vi fram uppgifterna, skriver av dem och lämnar ut avskriften. Förutsatt att det är uppgifter som är mer än 70 år gamla eller att de gäller personen som frågar.

Jag har själv ställt den här frågan i ett sammanhang. Min mormors mor var medlem i Kvillsfors Missionsförsamling. Det hade en äldre släkting berättat. Jag frågade om jag fick titta i den äldsta matrikeln och leta efter henne där, och fick då själv bläddra igenom den och kunde hitta henne. Den boken var mer än 70 år gammal.

Även kyrkosamfunden har stora arkiv, inte över alla medlemmar i alla församlingar. Men uppgifter om pastorer, församlingsordförande, kassörer och så vidare finns. Equmeniakyrkans arkiv är riktigt stort, det innefattar ju alla tre samfundens arkiv. En hel del av detta förvaras på Riksarkivet.

Håkan Johansson

Håkan Johansson

Hitta informationen om de frikyrkliga släktingarna

Många av oss som släktforskar upptäcker att äldre släktingar var medlemmar i en frikyrkoförsamling. Andra känner redan till det och är kanske själva engagerade i en frikyrka.

Vill du veta mer om dina äldre släktingars medlemskap finns informationen i frikyrkornas egna församlingsarkiv. Hur de förvaras och hur tillgängliga de är för en släktforskare varierar betydligt.

Arkivhandlingar

Frikyrkoförsamlingarnas arkiv kan finnas lite varstans. Som exempel kan nämnas några församlingar.

I Tullbrokyrkan i Falkenberg ingår den tidigare lokala baptistförsamlingen. En förfrågan dit ger svaret att baptisternas arkivhandlingar finns kvar hos kyrkan men att medlemsmatriklarna inte är fullständiga. Jag kunde få besked om vilken dag min mor döptes in i församlingen 1959 men inte när hon blev medlem, däremot när hon utträdde 1981.

I Västervik heter den ekumeniska kyrkan Marieborgskyrkan och därifrån kommer besked att arkivhandlingar från de tre ursprungliga församlingar som bildade denna kyrka finns kvar i sin helhet i kyrkans eget arkiv men att andra frikyrkoförsamlingar i trakten lämnat sina arkiv till det lokala föreningsarkivet.

Är en frikyrkoförsamling nedlagd då är det vanligaste att arkivhandlingarna lämnats till

ett lokalt eller regionalt föreningsarkiv och kan då finnas förtecknat i Nationella Arkivdatabasen hos Riksarkivet. Där ser du var arkivet finns och vilka handlingar det innehåller. En del är sekretessbelagda och en del av arkiven innehåller få handlingar.

Frälsningsarméns arkiv finns också hos Riksarkivet och örebromissionens arkiv finns på Arkivcentrum Örebro.

Litteratur och tidningar

Erik Jakob Ekman: *Den inre missionens historia*, 1896–1902.

Erik Jakob Ekman har skrivit ett bokverk i sex band som i detalj berättar frikyrkorörelsens historia fram till utgivningen. Han går igenom landskap för landskap vad som hänt och nämner många människor, framför allt många av de föregångare som anslöt sig till väckelserörelserna före lagändringen 1858. De presenteras ingående, flera med porträttbilder. De två sista delarna, som omfattar tiden från 1860-talet och framåt, finns digitaliserade av Projekt Runeberg och fritt tillgängliga på nätet.

I äldre dagstidningar, som har digitaliserats av Kungliga Biblioteket, finns både annonser och referat om bönemöten och andra sammankomster och medverkande evangelister kan vara nämnda vid namn.

Eva Johansson

Erik Jakob Ekman har skrivit ett mycket detaljerat och omfattande bokverk i sex band.

Smålands-Tidningen den 6 maj 1902. En annons om ett möte i Sandsjö Missionhus.

Släktforskarlagarna i Skövde. Ted Rosvall höll ett föredrag i Rötterbokhandeln.

Släktforskare möttes i Skövde

Efter två års uppehåll kunde Släktforskarlagarna åter arrangeras på plats, i år i Skövde helgen den 20 och 21 augusti. Där samlades utställare och föreläsare och mängder av besökande släktforskare.

2020 års mässa blev inställd på grund av pandemin och förra årets genomfördes digitalt av huvudarrangören Göteborgsregionens Släktforskare. I år var det Skövde Släktforskarförning som stod som värd, med hjälp av Sveriges

Släktforskarförbund, Arkiv Digital och Skövde kommun.

Släktforsarmöten

På en mässa är det en blandning av kommers och information. Men det mest givande är kanske alla de möten med likasinnade släktforskare, som är en följd av att så många med samma intresse befinner sig på samma plats.

Det märktes tydligt att många väntat på den här möjligheten, efter två år med pandemi. Samtidigt kan vi konstatera att antalet besö-

DIS hade egen monter på mässan i Skövde. En av funktionärerna där var Arne K Johansson från Södra Vi, sekreterare i DIS Småland.

Pia Skoglund, Annika Kjellström och Viola Brattberg i Skövde släktforskarförening var tre av föreningens omkring hundra funktionärer under mässtdagarna. Bakom dem sitter ordföranden Susanne Petersson.

kare blev betydligt färre än vanligt, förmodligen för att det ännu fanns en oro för smittspridning.

Skövde Släktforskarförening

Värdföreningen Skövde Släktforskarförening hade gjort ett stort jobb med att få allt att fungera, vilket det också gjorde. Av föreningens cirka

Karin Bojs har skrivit en ny bok om DNA-forskning, som hon berättade om i ett föredrag under Släktforskar dagarna. Efteråt signerade hon sin bok.

400 medlemmar hade omkring hundra kunnat ställa upp som funktionärer under mässtdagarna.

En positiv följd av arbetet med mässan är att föreningen fått flera nya medlemmar.

Nästa år hålls Släktforskar dagarna i Östersund och året därpå i Malmö.

Text och foto: Eva Johansson

Viktoria Jonasson valdes till förbundsordförande

Viktoria Jonasson har valts till ny ordförande för Sveriges Släktforskarförbund. Valet skedde vid årets stämma i Skövde den 19 augusti, i samband med Släktforskar dagarna.

Viktoria Jonasson har varit ledamot av förbundsstyrelsen sedan 2010 och kommer från Borås Släktforskarförening där hon tidigare varit ordförande i flera år. Hon har också varit moderator för Anbytarforum på Rötter och projektledare för NÅDD (Namn åt de döda).

Ny i styrelsen är även släktforskaren Lisbet Rodin från Göteborg, som tar över som ledamot efter Viktoria Jonasson. Lisbet Rodin var en av de ansvariga för de digitala släktforskar dagarna från Göteborg förra året.

Styrelsen drabbades tidigare i år av en förlust då ledamoten Roger Lönnebjör hastigt gick bort. Han har nu ersatts av Eva Dahlberg som är vice ordförande i DIS.

Vid sin genomgång av verksamhetsberättelsen informerade förre ordföranden Erland Ringborg om att en ny version av Sveriges dödbok kommer i slutet av 2023 och ska då publiceras som databas på Rötters hemsida

men kräva inloggning. Dessutom räknar man med att också ge ut en ny version av Begravda i Sverige nästa år och att ge ut fler e-böcker, inte bara tryckta böcker.

Eva Johansson

Viktoria Jonasson.

Dags för Disgen 2023

Med Disgen 2023 fortsätter DIS moderniseringen av programmet.

Disgen 2023 installeras från DIS hemsida och ersätter den tidigare version du använder idag. Det är en betalversion, och har en egen licensnyckel.

Du kan prova programmet gratis i 30 dagar, men därefter måste du köpa en licens för just denna version. Om du uppgraderar från Disgen 8 så finns en konverteringsrutin inbyggd. Disgen 2023 släpps i januari.

Nyheter

- Byrålådan, en ny funktion för att hålla ordning på de filer (bilder, mediafiler och annat) som du använder i notiser, arbetsmaterial eller i ortsträdet.

- Släktskapsträd, som gör det möjligt att se alla olika vägar som två personer är släkt. Detta kan även skrivas ut i PDF-format.

- N-männingslista skapar en lista över t. ex. 3- eller 4-männingar till en viss person.

- Flaggrupper, som gör det möjligt att ha upp till 4 olika uppsättningar av flaggor som visas i Familjeöversikten.

- En ny automatik att lägga in källreferenser i Källträdet, utifrån ArkivDigitals eller Riksarkivets källhänvisningar.

- I fönstret ”Redigera orter” kan du se vilka personer som är knutna till en viss ort.

- Grafisk släkttavla i timglasformat, i PDF-format.

Förbättringar

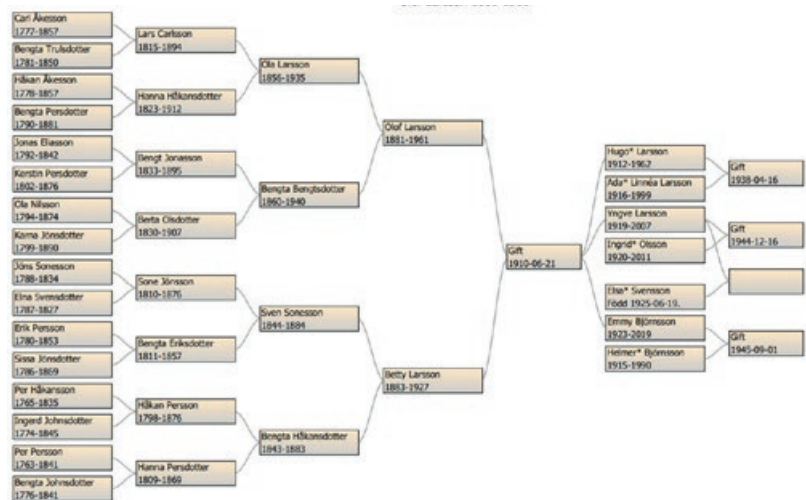
- Fönstret ”Redigera orter” har omarbetats så att du ser all information om orten i fönstret, utan att behöva bläddra i filkar.

- Du kan spara egna layouter för Personöversikten.

- Släktöversikten kan nu skrivas ut i PDF-format.

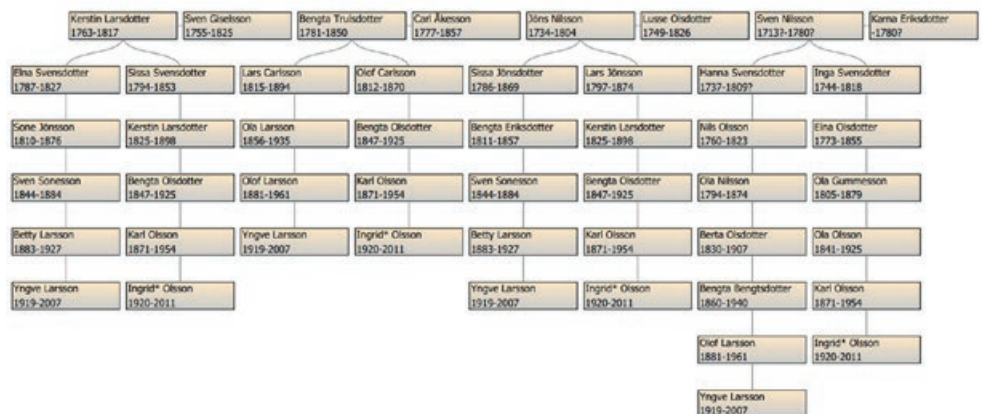
- Fönstren ”Kalender” respektive ”Attgöra-listan” är nu fria fönster, som kan vara öppna medan du jobbar med annat i Disgen.

Torgny Larsson
larsson.torgny@gmail.com

Bilden ovan:
Grafisk släktöversikt.

Till höger:
Släktskapsträd.

Redaktörens spalter

När jag var fyra år gammal flyttade vi i min familj till en nybyggd villa i en by i Halland. Det var i december 1958. Under våren året därpå fick mina föräldrar hjälp av en granne med att ställa i ordning i trädgården. Grannen och hans fru var baptister båda två. Så vitt jag förstätt var det genom dem som min mamma och pappa också blev frälsta. De döptes i Baptistkyrkan i Falkenberg en dag i maj 1959.

Mamma döptes först och sedan pappa. Baptistkyrkan har ju vuxendop och det skedde inne i kyrkan. Man lyfte bort golvet på podiet och därunder fanns bassängen. Mamma hade fått ta på sig en vit lång klänning innan hon gick ner i vattnet. Det var flera som döptes samtidigt. Min pappas dop minns jag inte, men jag var säkert med då också.

Varje söndagförmiddag var det gudstjänst i kyrkan. Efter en gemensam del hade vi barn söndagsskola. En fröken visade bilder på en flanellograf och berättade historier ur Bibeln. En flanellograf är som en anslagstavla men klädd med flanell. På det kunde man fästa olika figurer; Jesus, änglar, de tre vise männen, Josef och Maria och andra.

Frikyrkornas arkiv

Min uppväxt i ett frireligiöst hem har starkt påverkat mitt liv. Jag har själv aldrig tillhört en frikyrka men på senare år har jag funderat mer på detta. För några år sedan hörde jag av mig till Tullbrokyrkan i Falkenberg för att få veta när mina föräldrar blev medlemmar. Det skedde den 7 maj 1959 och det fick jag ganska snabbt besked om från kyrkan.

Eftersom du hunnit ända hit i tidningen så har du kanske redan läst artiklarna på sidorna 12–15 om släktforskning i frikyrkornas arkiv. Jag tror att det är många av er, liksom jag, som har en liknande bakgrund eller har andra släktingar som ger dig anledning att söka information där. Nu vet du lite mer om hur det kan gå till och vart du ska vända dig.

För mig är det en detalj, men ändå en ganska viktig detalj, i historien om mitt eget liv men också mina föräldrars liv. Under mina tolv år som släktforskare har jag kontinuerligt skri-

vit på två släktböcker, en om min mammas släkt och en om min pappas. I våras blev de klara och kunde tryckas. Så vad gör jag nu?

Naturligtvis fortsätter jag släktforska. Nästa projekt är min ena svärdotters släkthistoria. Men jag har också börjat skriva om mitt liv. Min uppväxt och min ungdom och lite till. Det blir en bok till mina barn och barnbarn, när den blir klar.

Jag vill uppmana er alla som skriver släktböcker, att skriv inte bara om slakten utan också om er själva. För våra barnbarn är ju våra liv redan historia. Är de inte intresserade nu så kommer de att bli det en dag och då kanske vi själva inte är med längre och kan berätta.

Dela med dig!

Du som skriver om din släkt kan ju också gärna dela med dig av delar av din släkthistoria. I vår medlemstidning finns det plats för det.

Den här uppmaningen har ni fått flera gånger förut. Ändå saknar jag era bidrag till tidningen. I det här numret har jag själv skrivit alldeles för mycket. Det är ni medlemmar som ska stå för innehållet i vår gemensamma medlemstidning, inte jag som redaktör.

Berätta om din släkt! Vilka fynd har du gjort i arkiven?

På sidorna 8–11 kan du läsa Ingegerd Hammarquists artikel om ett par krögare i Gamleby i Smålands nordöstligaste hörn på 1600-talet. Det är fascinerande att vi idag kan få veta så mycket om enskilda människor som levde för 300–400 år sedan. Det är möjligt tack vare våra arkiv och att vi länge haft en byråkrati som genererat skrivna handlingar. Allmänna handlingar som det är fritt fram att ta del av.

Kanske är Sverige det land där högst andel invånare har intresse av släktforskning och sin egen släkthistoria. Eller kan det vara USA? Nej, det undrar jag... Hur många vi är som släktforskar i Sverige vet jag inte, och det vet nog ingen annan heller. Kanske 100 000 personer? Vi kanske snart kan kalla det en folkrörelse.

Under pandemiåren tror jag att intresset ökat betydligt och kanske fortsätter det så. För släktforskning är ju både roligt och spännande.

Eva Johansson
eva@evagun.se

Avsändare:
Föreningen DIS-Småland
c/o Eva Gröön
Skälsbäck Norrgården 107
570 72 FAGERHULT

B SVERIGE
PORTO BETALT

God Jul!

Det här fotografiet togs en jul i slutet av 1950-talet. Det berättar pojken på bilden, Tom Andersson i Huskvarna. Han minns fortfarande skridskorna han fick den julen, de åkte han med i den då nybyggda Rosenlundshallen.

Med på bilden är också hans pappa Evert Andersson och hans mamma Elin Andersson och familjen bodde även då i Huskvarna. Tomten är Ingemar Landsjö som var målvakt i HIF. Till höger om honom står Gunnar "Nilas" Brundin, ishockeyspelare i Huskvarna.

Toms pappa Evert arbetade på symaskinsfabriken i Huskvarna men var en flitig amatörfotograf och många av hans bilder har sonen Tom lämnat till Jönköpings Läns Museum som gjort dem tillgängliga på www.digitaltmuseum.se, fria för användning.

Med detta önskar vi alla medlemmar och läsare en riktigt **God Jul!**